

Moderniseringsdepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

16.03.05

Deres referanse
200404502-/ANH

Høring – Forslag til forskrift etter konkurranseloven § 3 om unntak fra konkurranseloven for bokomsetning – bokavtalen

Den norske Forfatterforening (DnF) vil i det følgende konsentrere seg om forskriftsforslagets antatte virkninger for forfatterens økonomi og forbrukernes litteraturlitilbud.

Uthuling av fastprissystemet.

Partene i Bokavtalen (tidl. Bransjeavtalen) har gjennom forhandlinger de siste årene selv redusert fastprisperioden fra to år i tillegg til utgivelsesåret til nå etter siste forhandling fire måneder i tillegg til utgivelsesåret. Fastpris på skolebøker (gruppe 1) er forlatt etter sterkt politisk press, og Konkurransetilsynets forslag til forskrift krever at også fastpris på bøker i gruppe 2 fjernes. I tillegg foreslås det at fastprisperioden reduseres til tre måneder i tillegg til utgivelsesåret, dog maksimum 9 måneder til sammen. Dette, i tillegg til forskriftsforslagets adgang til inntil 12,5% rabatt i fastprisperioden for alle salgskanaler, legger veien åpen for å fjerne hele fastprissystemet i neste omgang.

For forfatterne har fastprisen betydd et fast punkt for royaltyberegning. Royaltygrunnlaget har vært lett å kontrollere fra forfatterens side. Nå åpnes det for manipuleringsforsøk fra forleggerens side, royaltygrunnlaget blir mer flytende, og forfatterens inntekter kan bli senket, slik man har sett i Sverige under deres friprissystem. Den balansen vi har hatt mellom forlag og forfatter på dette området, blir forrykket. At det nye systemet vil føre til billigere bøker for forbrukerne, er et postulat vi ikke kan se er belagt med fakta. Kanskje vil vi oppleve midlertidige priskriger på bestselgere, men det brede utvalg av litteratur vi har i dag kan bli dyrere og mer risikabelt å utgi, med de innskrenkninger i tilbudet forbrukerne da vil oppleve.

DnFs standpunkt er derfor at dagens fastprisperiode, nemlig utgivelsesåret og hele det påfølgende år, opprettholdes.

Fastpris på billigbøker.

Billigbokmarkedet har vært i sterk vekst de siste årene. Ønsker man at dette markedet fortsatt skal gi et bredt tilbud virker det inkonsekvent å ikke gi billigbøker en selvstendig fastprisperiode, med den relative sikkerhet det vil gi utgiveren. Vårt standpunkt er derfor at også en billigbokutgivelse gis fastpris i utgivelsesåret og hele det følgende år.

Standardkontrakter med faste royaltysatser.

Forfatterforeningens kollektive standardavtaler inngått med forleggerforeningen er i alle år jevnlig gitt dispensasjon fra den til enhver tid gjeldende konkurranselovgivning, senest medio 2003. Standardavtalene er i praksis våre "tariffavtaler", og helt sentralt i disse er at det opereres med faste royaltysatser. Fra Konkurransetilsynets side har begrunnelse for dispensasjon vært effektiviseringsgevinster i form av færre forhandlinger, et standardisert kalkulasjonsverktøy, reduserte etableringshindringer og hinder for at forlagene kan utøve kjøpermakt. Standardkontraktene medfører store ressursbesparelser for partene og bidrar til at alle forfattere sikres balanserte avtaler med sine ofte sterkere forhandlingsmotparter. Nå vil altså konkurransetilsynet at alle royaltysatser kun skal være veiledende, og at disse faktisk fravikes. Markedet skal altså fritt bestemme prisen på det enkelte manuskript. Dermed vil selve kjernen i standardavtalene fjernes.

Veiledende royaltysatser har vært prøvd før. Royaltysystemet i Norge så sin spede begynnelse i 1916. satsen ble satt til 20%, men helt fram til 1947 var denne satsen , eller bedre, forbeholdt noen få bestselgerforfattere. Det store flertall av forfatterne måtte nøye seg med individuelle og lavere satser. Først med Normalkontrakten av 1947 ble dagens kollektive avtalesystem med faste royaltysatser etablert. Å vende tilbake til individuelle royaltyforhandlinger vil gi forlagene fornyet mulighet til å misbruke kjøpermakt, og dermed være et historisk tilbakeskritt.

Standardavtalene har betydd likhet mellom forfattere og likhet mellom forlag og skapt så sterk presedens på bokutgivelsesområdet at det ved revisjonen av Åndsverkloven i 1995 ble foreslått at kapitlet om forlagsavtaler skulle gå ut, som unødvendig. Kapitlet ble for øvrig beholdt. Avtalene gir forutsigbarhet for begge parter , er trygghetsskapende og hindrer konflikter. De er, kort sagt, ressursbesparende og effektive.

Med royaltysatser som kun er veiledende vil det kollektive elementet, og dermed solidariteten mellom forfatterne, undergraves. Hver forfatter vil måtte forhandle individuelt.

Konkurransetilsynet ser for seg at bestselgerforfatterne vil kunne presse frem høyere royalty, men hopper bukk over at dette vil bli saldert med dårligere betingelser for de andre forfatterne. Færre forfattere vil våge seg inn i forfatteryrket, og utgivelsesbildet i Norge vil smalne. Dette vil til syvende og sist gå ut over forbrukerne.

Agentenes inntog?

Nåværende standardkontrakter gjør bruk av innenlandske agenter overflødig. Slippes royaltysatsene løs åpnes det for et i Norge nytt, og sannsynligvis fordyrende, mellomledd i transaksjonen mellom forfatter og forlag. Den vanlige norske forfatter vil tape.

Bokklubbene.

I 2003 søkte DnF også om dispensasjon fra Konkurranseloven for våre avtaler med bokklubbene. Konkurransetilsynet satte som vilkår at royaltysatsene kun skulle være veiledende. Vi anket saken til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men fikk avslag, på tross av at Kultur- og Kirkedepartementet ga oss full støtte i sin høringsuttalelse. I og med moderniseringsdepartementets beslutning om å "vingeklippe" bokklubbene ved å ta fra dem tidligere særvilkår og dermed kreve at de må holde seg til samme handelsvilkår som alle andre salgskanaler, finner vi det naturlig at denne avgjørelsen omgjøres. Det vil si at man går tilbake til faste royaltybestemmelser i bokklubbavtalene.

Evaluering.

Med de omveltninger som bokmarkedet nå står overfor, er det helt nødvendig å evaluere virkningene. DnF foreslår derfor at det opprettes et offentlig litteraturutvalg der alle relevante parter er representert. Utvalget skal løpende vurdere utviklingen og rapportere de resultater som kommer fram, og komme med forslag til eventuelle endringer i avtaleverket.

Anne Oterholm
formann

Lars Haavik
generalsekretær

Sendes også pr. e-post til: postmottak@mod.dep.no